

Karstegrene

Egen © Sørensen & Sørensen

I granskovene finder man hele året et væld af lav, mosser og bregner i skovbunden, og i moterne breder tørvemos, kæruld og kragefødd sig over de gamle tørvegrave.

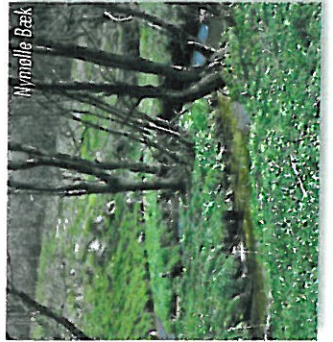
Mens agerhønen og lærken stadig holder til i det åbne land og grønspejlerne i huller på de gamle bogestammer, har nåleskoven bragt nye fugle til, bla. fuglekonge og top- og sortmejse. Rødvættrives i de blandede skove, og det sidste nye er nok egernet, som i 1960'erne indvandrede til Vendsyssel.

I en tidlig morgenline kan man stadig møde en ræv på musejagt eller en fredelig grævling på vej til sin hule. Engang var der også ulve i bakkene, men den tid er forbi.

Grævling

Den nye motorvej mellem Aalborg og Sæby gør hværst gennem Jyske Ås. For at sikre de naturmæssige interesser, der knytter sig til Jyske Ås, blev Danmarks første faunapassage over en motorvej etableret. Endnu en passage over den gamle landevej blev etableret i 2002. Der er konstateret spor efter både klovbærende og ikke klovbærende dyr, men egentlige målinger omkring dyrenes færdslen findes ikke på nuværende tidspunkt. Vejdirektoratet vil snart igangsætte en overvågning, der kan måle faunapassagernes effekt.

Nymølle Bæk

Et ganske specielt kapitel udgør de mange små, rene kildebække, som stadig findes i Jyske Ås, og som mange andre steder er truede eller endda uddøde på grund af forurening, regulering og hårdhændet vedligeholdelse. Her yngler mange sjældne ferskvandsinsekter, og i bækkens grus- og stenbund lægger ørreterne fra Voer Å og Ryå deres æg.

Stjerne i Jyske Ås

Cykel- og gangsti i Jyske Ås er 32 km lang. Strækningen er flere steder grusbeklædt med bratte stigninger og fald, som stiller krav til både cykel og bruger. På enkelte strækninger er stjerne adskilt. Cykelstien er markeret med blå skilte med cykelsymbol og rutenummer. Cykelstien er en del af Hærvejsruten, national cykelroute 3, som i Nordjyllands Amt går fra Kløjtrup Sø ved Hobro i syd til Skiveren ved Iversen i nord. Hvor gangstien ikke følger cykelstien, er den afmærket med blå skilte med symbol for gående. Nordjyllands Amt har udgivet en række foldere over fredede områder og regionale cykelruter, som udleveres gratis på turistbureauer og biblioteker i området, eller bestilles via www.nja.dk. Foldere over de nationale cykelruter fås mod betaling, enkeltvis eller som en samlet pakke.

Publikums færdsel

Når du færdes i Jyske Ås, skal du huske, at en del af jorden er privatejet og anvendes til land- og skovbrugsformål. Naturbeskyttelsesloven angiver regler for offentlighedens adgang til naturen. Nedenfor er angivet nogle af de vigtigste regler, der skal overholdes.

En del af den afmærkede cykel- og gangsti går gennem private skove, hvor der gælder særlige regler. Her må du ikke færdes uden for veje og stier. Der ikke adgang til private skove fra søndag til kl. 6.00. I tilfælde af jagt kan skovene være lukket om dagen i perioden 1/10-15/1. Skilting herom skal respekteres. Med mindre andet er anført skal hunde altid føres i snor. Brug af åben ild og fælsgning er kun tilladt på de anviste primitive lejrpladser. Afhold må naturligvis ikke smides i naturen. Al færdsel sker på eget ansvar.

Der skal altid indhentes tilladelse hos lodsejere, når der er tale om orienteringsløb, spejder-øvelser, marcher, offentlig annoncerede arrangementer og grupper med over 30 deltagere. De gælder også arrangementer, der kun foregår på de afmærkede stier. (Lodsejerliste kan fås ved henvendelse til amtet).

Teknik og Miljø

Niels Bohrs Vej 30 - 9220 Aalborg Øst - Tlf. 9635 1000 - www.nja.dk

Cykel- og gangsti i Jyske Ås

TEKNIK OG MILJØ

Landskab og geologi

Jyske Ås er bygget op af indlandsisen i sidste istid. På trods af bakkenes dominerende placering i landskabet, er der dog ikke fuldt afklaret, hvordan det gik til. I borer og grusgrave ser vi, at kernen af bakkerne består af lagdelt ler, sand og grus, der efter at det er aflejret, er skubbet sammen som af en kæmpenæssig bulldozer. Af lagene stilling og skurestriber i stenene kan reningen af det pres, der har skubbet lagene sammen, aflæses til dels at være fra nord og dels fra øst. Øverst er der ofte moræne, som består af ler, sand og grus aflejret direkte af isen.

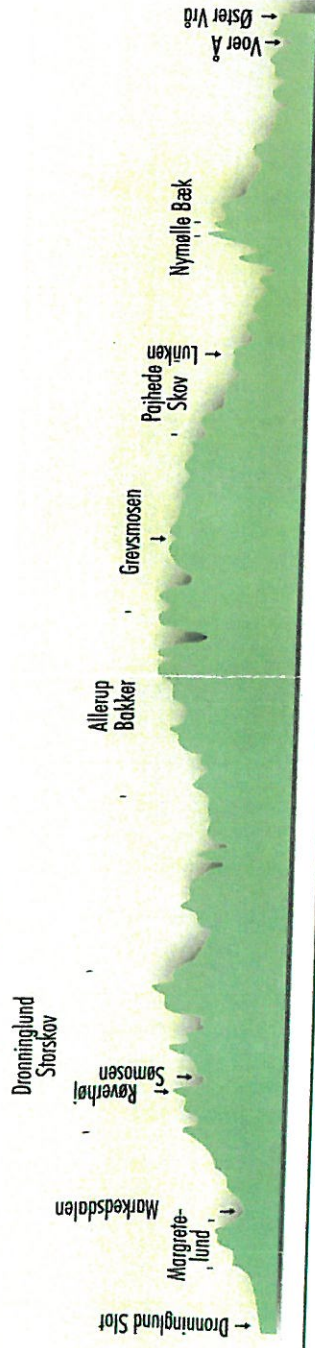

Da indlandsisen nåede sin maksimale udbredelse ned gennem Midtjylland, var Vendsyssel helt dækket af is. På grund af de nævnte lagtilgange ser det ud til, at Jyske Ås er blevet til i to omgange. Under isens fremrykning nordfra til Midtjylland bliver kernen, med dens af ispres forstyrrede lagserie, dannet. Det ses af, at de fleste folder og skurestriber, selv højt oppe i bakkerne, er resultat af nordfra kommende isbevægelse.

Den efterfølgende tilbagesmeltning foregik ikke jævnt. Da isen var smeltet bort fra Jyske Ås, gled den på ny fremad og udhulede i den forbindelse Voergård-lavningen og deformationerede efter de øverste dele af de tidligere aflejrede materialer inde i bakkerne.

Da isen forsvandt, lå landskaberne i en periode uden plantedække. Dette gav mulighed for, at rindende vand mange steder kunne grave dybe slugter i bakkerne. Efterhånden som den frosne jord hædede op, forskød de øverste vandmættede jordlag sig på de stejleste dalsider. Sådanne dybe slugter med "stivnede lugter" efter jordfyldning ses flere steder, blandt andet i det fredede område, Nymølle Bæk.

Længdesnit gennem Jyske Ås fra Dronninglund Slot til Øster Vrå

Historie

På de gode jorder nedenunder for åsen og i ådalene byggedes middelalderens hovedgårde og klostre, bl.a. Voergård og Hunds-lund, det nuværende Dronninglund Slot. Hunds-lund nævnes første gang ca. 1260 og var indtil reformationen i 1536 kloster for benediktinermøner.

Siden da har der været mange forskellige ejere, som alle har sat deres præg på bygningerne og omegnen. Omkring år 1600 var Hunds-lund en af Vendsyssels største hovedgårde med over 175 gårde og husmandssteder underlagt. Dronninglund Storskov og vandmøllen ved Dorf har hørt til godset.

Navnet Dronninglund fik slottet i 1690, da det blev erhvervet af Chr. Vs dronning Charlotte Amalie.

Foto: © Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød

Omkring Allerup Bakker nord for Dronninglund Storskov lå store fællesskove, hvor flere gårde og landsbyer havde ret til græsning og oldensvin, brænde- og gærdeselskugt. Disse skove blev i 1600- og 1700-tallet stærkt ødelagt af rovhugt og overgræsning. Derfor kom bakkerne efterhånden til at ligge hen som et stort øde græsningsområde, et overdrev, hvor dyrene blev drevet op om foråret og gik løse hele sommeren og hvor lyngen bredte sig mere og mere på den magre jord.

Sidst i 1800-tallet tog plantningssagen for alvor fat, og en stor del af lyngbakkerne er i dag tilplantet med produktiv nåleskov. Indimellem vidner forkøblet bagekrat og undertrykte enebærbuske dog stadig om det åbne landskab. Ved Slettingen og Nymølle Bæk findes stadig større, velbevarede overdrevsområder.

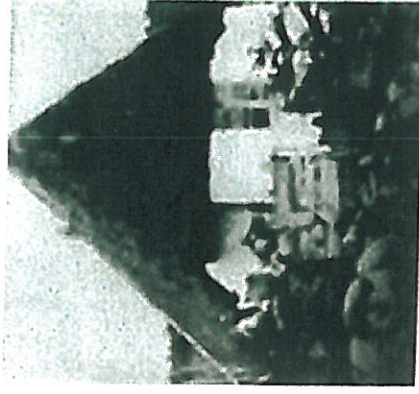
Røvere og andet godfolk

Der var ikke nemt at opretholde livet på den udpinte jord. Kunne man bosætte sig andre steder gjorde man det. Jyske Ås blev derfor tidligt bebygget som tilholdssted for fattigfolk, røvere, gøglere og andre udsødte af samfundet.

"Ordentlige folk" tænkte sig om to gange, før de krydsede åsen. En typisk historie fra de urolige år i begyndelsen af 1700-tallet fortæller om den rige købmand Jookim Lykke fra Aalborg, som en sen aften begav sig på vej østover åsen fra Høllum. Her blev han overfaldet i en hulvej, smidt af hesten, trævret alt hvad han havde med sig og kastet i Grevs-mosen. Først næste dag kom han tilbage til Høllum, til fods og kun iført en gammel særk.

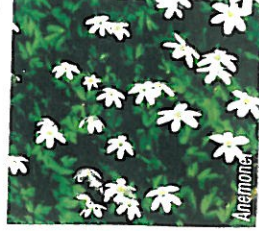
Jyske Ås's rygte holdt sig godt de næste 100 år. En flok gårdmænd brød i 1841 ind i et fortighus på Stagsled Hede og dræbte beboerne, som de mistænkte for at slå bog de mange røvere og overfald i omegnen. Fra den mordsag slammer udtrykket, at Vendsyssel ligger "norden for lands lov og ret".

Ved Samsen lå en lille koloni af rejsende sigøjnere, gøglere, skærslippere og musikanter, som her havde fast vinterkvarter og vel også kunne tjene en skilling ved tøvegravning i mosen. Fra denne koloni stammer kendte cirkussægtter som Mundaling og Bennevels. Resterne af de primitive hytter, der ofte var halvt indgravede i skænterne med mod mosen, er næsten forsvundet i dag, kun forvildede kulturplanter som humle og skvalderkål vidner om bosættelsen.

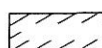
Beboerne i mosen ejede ikke jorden, men lejede retten til et hjem for et par hundrede kroner om året. "Måten", som boede i dette hus, var en af egnens mest kendte originaler.

Dyr og planter

I Jyske Ås findes næsten alle Vendsyssels naturtyper, og derfor er der også et rigt varieret dyre- og planteliv. På skovlejdommen Lunken er der registreret over 250 forskellige planter. Hver naturtype har sit særpræg. På de gamle overdrev gror græs, lyng og enebær. Løngs hegn og stier blomstrer markkrudt, og bagekrattet fyldes om foråret med anemoner og skovstjerner.

Signaturforklaring:

- Statejet eller privatejet, fredet areal med mulighed for gåture
- Skov
- Hede/overdrev
- Eng/mose
- Levende hegn
- Skovdige
- Gravhøj
- Cykel- og gangsti i Jyske Ås
- Separat gangsti
- Alternativ cykelroute
- Anden cykelroute
- Grusvej
- Parkerings-/rasteplads
- Primitiv lejrplads
- Fortidsminde med særskilt information

